

УДК 338.43 (477.82)

ЕФЕКТИВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ РЕГІОНУ

С. М. МАЗУРИК

У статті порівнюються становища сільськогосподарських підприємств Волинської області. Розкрита ефективність функціонування підприємств тваринницької сфери сільського господарства Волинської області.

Positions of agricultural enterprises of the Volinsky area are compared in the article. Efficiency of functioning of enterprises of stock-raising sphere of agriculture of the Volinsky area is exposed.

Ключові слова: сільське господарство, тваринництво, ВРХ, свині, кози.

Аграрний сектор є важливою сферою економіки. В усіх цивілізованих країнах він функціонує за рахунок застосування комплексного агроекологічного підходу до формування агро екосистем та застосуванням у сільськогосподарському виробництві досягнень біотехнологій, інформаційних технологій та інше. Агропромисловий комплекс Волині є територіально-функціональною частиною АПК України. Який був сформований в наслідок процесів агропромислового комплексоутворення.

Продукція сільського господарства - це продукція рослинництва і тваринництва, вироблена сільськогосподарськими підприємствами та господарствами населення. Вона оцінюється у порівнянних цінах, за які прийняті середні ціни 2005р. Обсяг продукції сільського господарства - формується на основі статистичної звітності про обсяги продукції у натуральному виразі в рослинництві і тваринництві, виробленої за звітний період (обстеження сільськогосподарської діяльності домогосподарств у сільській місцевості), обчислених у порівнянних цінах, та системи розрахунків, які дають змогу в загальні обсяги продукції

© С. М. Мазурик – аспірант Луцького національного технічного університету

довключити ту її частину, що на момент проведення розрахунків не може бути облікована звичайним шляхом,

Як свідчать попередні дослідження, у Волинській області у 2007 році вироблено сільськогосподарської продукції на суму 2,9 млрд.грн. (у порівнянних цінах 2005р), що на 3,1% більше, ніж у 2006р. Близько 77% аграрної продукції виробили домогосподарства, у яких приріст становив 1,6% сільськогосподарські підприємства збільшили виробництво на 8,5%. Їх частка у загальному виробництві, за 2007 рік зростає на 1,1 в.п (з 22,1 до 23,2%), її у порівнянні з 2000р. - майже на 5 в.п. (табл. 1).

Валовий збір сільськогосподарських культур визначається у сільськогосподарських підприємствах за даними обліку зібраної продукції як з основних, так і з повторних і міжрядних посівів; у господарствах населення - на основі даних перепису посівних площ та середньої урожайності, визначеної за матеріалами вибіркового обстеження. Валовий збір зернових та зернобобових культур відображається у вазі після доробки, цукрових буряків (фабричних) - у вазі без землі і домішок, овочевих культур - враховуючи продукцію закритого ґрунту. Середня урожайність сільськогосподарських культур з 1 га зібраної площі обчислюється виходячи з валового збору з основних, повторних і міжрядних посівів та фактично зібраної площі даної культури.

У галузі рослинництва на Волині отримано на 4,6% продукції більше, ніж позаторік. Ріст виробництва відбувся і у сільськогосподарських підприємствах (на 3,8%), і в господарствах населення (на 4,7%).

Основою рослинництва залишається вирощування зернових культур, які займали торік 260,4 тис.га, або 52,4% посівних площ. За попередніми даними аграрії збрали 572,9 тис.т зерна (у вазі після доробки), що на 48,5 тис.т. (9,2%) більше, ніж у 2006р. Ріст виробництва відбувся за рахунок збільшення урожайності на 1,3 ц (6,1%), оскільки посівні площі зернових скоротились на 12,6 тис га (4,6%).

Першість у виробництві зернових та зернобобових культур утримують господарства населення, які збрали 2007 р. понад 302 тис.т зерна, що на 4,3% більше, ніж у 2006р., за рахунок зростання на 2,5 тис.га (1,9%) посівних площ та зменшення

втрата зерна. Слід відмітити, що результати обстеження сільськогосподарської діяльності домогосподарств показали деяке зниження урожайності, що є наслідком недостатнього дотримання ними агротехнічних вимог. Лише кожне четверте домогосподарство регулярно використовує високоякісне сортове насіння, 42,2% вносять мінеральні добрива, дещо більше половини застосовують засоби захисту рослин.

Таблиця 1

Частка господарств населення у виробництві основних сільськогосподарських культур

	2007 р.	2006 р.
Зернові культури (у вазі після доробки)	52,7	55,2
Цукрові буряки (фабричні)	47,5	42,7
Картопля	98,9	99,1
Овочі	96,3	94,9

Поголів'я худоби встановлюється на 1 число місяця на основі статистичної звітності великих та середніх сільськогосподарських підприємств, даних обстеження і сільськогосподарської діяльності домогосподарств та доррахунків по малих сільськогосподарських підприємствах і включає поголів'я всіх вікових груп відповідного виду худоби.

За результатами досліджень можна стверджувати, що на початок 2008р. в усіх категоріях господарств Волинської області утримувалось 249 тис. голів великої рогатої худоби (на 6,2% менше, ніж позаторік), в тому числі 148,5 тис. корів (на 2,9% менше), 16,6 тис. овець та кіз (на 2,9% менше), 4,1 млн. голів птиці (на 15,1% менше), 360,3 тис. свиней (на 6% більше).

В господарствах населення чисельність великої рогатої худоби, овець та кіз, птиці скоротилась відповідно на 1,2; 2,5 і 2,8%, поголів'я свиней збільшилось на 3,1%. На початок січня домогосподарства утримували 62,1% загальнообласного поголів'я великої рогатої худоби, в тому числі 76,9% корів, 81,1% свиней, 95,2% овець та кіз і 69,6% птиці.

В агроформуваннях зменшилось поголів'я великої рогатої худоби (на 13,4%), птиці (на 34,1%), овець та кіз (на 3,7%), в той же час триває ріст чисельності свиней (на 20,7%). Більше

67% великої рогатої худоби зосереджено у сільгоспідприємствах Ковельського, Луцького, Горохівського та Турійського районів.

Найбільша чисельність свиней утримується у Ковельському, Рожищенському, Луцькому і Турійському районах (62,1% загальної чисельності свиней в області). Тенденції у свинарстві формують такі підприємства як товариство „Віра-1“, фермерське господарство „Чебені плюс“, дочірнє підприємство „Луга Нова“, на які припадає майже третина загальнообласного поголів'я свиней. Привіси свиней на відгодівлі у цих підприємствах перевищують 400-700 т за добу.

Виробництво тваринницької продукції за рік збільшилось на 1,7%, в першу чергу, за рахунок аграрних підприємств, де приріст, внаслідок зростання обсягів вирощування свиней та птиці, становив 11,2%. Їх частка у загальному виробництві вросла з 26,8% у 2006р. до 29,2%. У господарствах населення, навпаки, відбулося зменшення обсягів виробництва тваринницької продукції на 1,7%. Це, значною мірою, пов'язано з скороченням поголів'я корів, яке призвело до зменшення виробництва молока, частка якого у загальному обсязі виробництва тваринницької продукції у домогосподарствах становить майже 42%.

Прогнози, передбачені Програмою економічного і соціального розвитку області на 2007р., щодо виробництва м'яса виконані на 122,5%, молока - на 96,7%, яєць-на 89,1%.

За рік господарства всіх категорій виробили 109,4 тис.т м'яса в живій ваві, 508,9 тис.т молока, 189,7 млн.шт. яєць. Виробництво м'яса збільшилось на 12,9%, молока та яєць - зменшилось відповідно на 6,8 і 11%.

В господарствах населення реалізували на забій 62,9 тис.т худоби та птиці (на 3,6% більше, ніж у 2006р.) виробили 429 1 тис.т молока (на 6,5% менше) і 173,4 млн.шт. яєць (на 2% менше, ніж позаторік).

Сільськогосподарські підприємства і агроформування продовжують нарощувати виробництво м'яса. За 2007 рік вони реалізували на забій 46,5 тис.т худоби та птиці, що на 28,5% більше, ніж у 2006р. Зросла реалізація усіх основних видів худоби та птиці. Але якщо у свинарстві та птахівництві зберігається позитивне співвідношення між обсягами

вирощування і реалізації на забій, та щодо ВРХ воно становить 83,5%, тобто ріст реалізації великої рогатої худоби на забій відбувався, переважно, внаслідок скорочення поголів'я. Переважає в структурі реалізації худоби та птиці на забій м'ясо птиці, якої вироблено 28,5 тис.т що на 37,9% більше, ніж у 2006р., її частка зростає з 57,6 до 62%. Виробництво м'яса птиці зосереджено у Володимир-Волинському, Горохівському, Турійському, Локачинському районах, де частка м'яса птиці становить від 52,4 до 93,3%

Таблиця 2

Частка господарств населення у виробництві основних видів тваринницької продукції

(у відсотках)

	2006р.	2007р.
М'ясо (реалізацій худоби та птиці на забій)	62,6	57,5
Молоко	84,1	84,3
Яйця	83,1	91,4

За рік аграрними господарствами вирощено 44,4 тис. т худоби та птиці в живій вазі, то на 18,5% більше, ніж у позаминулому році. Середньодобові прирости на вирощуванні та відгодівлі становили: великої рогатої худоби - 389 г проти 377 г позаторік, свиней - 378 г проти 403 г. Кращих показників у вирощуванні ВРХ досягли аграрії Луцького (510 г), Іваничівського (428 г), Ратнівського (423 г), Горзхізювського (421 г), свиней - Турійського (527 г), Іваничівського (446 г), Володимир-Волинського (423 г) і Рожищенського (422 г) районів. В той же час у п'яти районах отримали менше 300 г привісу ВРХ, у 6 - такі ж привіси свиней, а у Шацькому, Маневіцькому та Ратнівському районах середньодобові привіси свиней становили 71 - 178 г.

Виробництво молока характеризується фактично надосним коров'ячим, козиним молоком, незалежно від того, чи було воно реалізоване, чи частина того використана у господарстві на випоювання телят і поросят. Молоко, висмоктане телятами при їх підсосному утриманні, у виробництво не включається. **Середній надій молока** від однієї корови наводиться у розрахунку на середнє поголів'я корів. У сільськогосподарських підприємствах при визначень і

надою молока від однієї корови із загального поголів'я корів у господарстві виключаються корови, що перебувають на відгодівлі, корови м'ясного стада, а також корови, призначені для групового та підсосного утримання телят, якщо ці корови не доїлись.

За рік у сільськогосподарських підприємствах Волині надійшло 79,8 тис.т молока, що на 8,1% менше позаминулорічного. Більший, ніж у 2006р., валовий надій молока лише у Луцькому, за рахунок росту чисельності дійного стада, і Володимир-Волинському, внаслідок підвищення продуктивності корів, районах. Головними причинами зменшення виробництва молока залишаються скорочення дійного стада та зниження в 10 районах продуктивності корів. Хоча середній надій молока на одну корову, в розрахунку на середнє поголів'я корів молочного стада, в цілому в області зріс та 24 кг, або на 0,9% і становив 2767 кг. Агроформування Луцького району отримали в середньому по 4068 кг молока від корови, Іваничівського - 3821 кг, Горохівського - 3210 кг, Володимир-Волинського - 3142 кг, в той же час у 9 районах він не перевищив 2000 кг, а у Камінь-Каширському становив лише 1308 кг.

Високу продуктивність забезпечили такі підприємства як "Рать" Луцького та "Вільна Україна" Іваничівського районів, де отримали більше 6000 кг від корови. Високими надоями (понад 5000 кг) відзначаються також господарства "Городище" та "Дружба" Луцького району.

Виробництво яєць включає їх збір від усіх видів домашньої птиці з урахуванням яєць, використаних на відтворення птиці (інкубацію) та інше. Понад 98% поголів'я птиці утримують Володимир-Волинська птахофабрика, птахопідприємство „Губин" та Рожищенський птахокомбінат. Між тим, більше як вдвічі проти позаминулого року зменшилось на птахівничих підприємствах виробництво яєць, яких одержано 16,3 млн.шт. Основною причиною залишається и: скорочення в 1,7 рази поголів'я курей-несучок на Рожищенському птахокомбінаті, на який припадає понад 80% виробництва яєць в сільгоспідприємствах, так і зниження в 1,5 рази їх продуктивності.

Отже, в 2007 році за темпами виробництва м'яса Волинська область посідала 8, молока - 11, яєць - 23 місце, за

темпами зміни чисельності великої рогатої худоби - 10, корів - 4, свиней - 5 місце серед регіонів України.

Поряд із скороченням маточного поголів'я великої рогатої худоби, у аграрних підприємствах відбулося зниження його продуктивності: в розрахунку на 100 корів одержано по 76 телят проти 80 голів у позаминулому році. Загальне надходження приплоду телят в сільгосп підприємствах зменшилось на 2,7 тис. голів (на 7,3%), їх отримано 33,8 тис. голів. Поросят отримано 85,4 тис, на 28,5 тис, голів, або в 1,5 раза більше, в розрахунку на 10) основних свиноматок - по 1505 голів проти 1181 голів у позаминулому році.

За рік пало 1,7 тис. голів ВРХ (на 5,2% менше) і 2,8 тис. голови свиней (на 36,3% більше, ніж у позаминулому році). Відсоток падежу ВРХ становив 1,2, що нарівні 2006р., свиней - 1,3 проти 1,9.

На 1 січня сільськогосподарські підприємства мали 122,5 тис.т кормів всіх видів в перерахунку на кормові одиниці (на 2,5% менше, ніж на 1 січня 2007р.), в тому числі концентрованих - 38,8 тис.т (на 5,8% більше). В розрахунку на одну умовну голову великої худоби це становить по 10,5 ц кормів проти 9,2 ц рік тому, в тому числі концентрованих - 3,3 ц к. од. проти 2,7 ц к. Од.

Бібліографія

1. **Про соціально-економічне становище області за 2007 рік.** - Луцьк, Головне управління статистики у Волинській області, - 2008. - 182с.
2. Павлов В. І. **Політика регіонального розвитку в умовах ринкової трансформації.** Луцьк. Надстир'я, 2000. - 580 с.
3. Павлов В. І., Заремба В. М., Фесіна Ю. Г. **Інститути та інституції аграрного природокористування: регіональний вимір: монографія.** - Луцьк: Надстир'я, 2008. - 212 с.